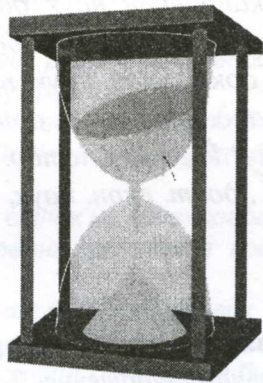

Міністерство освіти України
Тернопільська академія народного господарства
Інститут банківського бізнесу

**Збірник тез доповідей
міжнародної науково-практичної конференції**

**“БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ”**

Тернопіль
“ЕКОНОМІЧНА ДУМКА”
1998

Міжнародна науково-практична конференція присвячена 25-річчю кафедри грошового обігу та кредиту Тернопільської академії народного господарства. Її тема: **"Банківська система України: проблеми становлення та перспективи розвитку"** зумовлює актуальність дослідження питань, пов'язаних із становленням і розвитком банківської системи нашої держави, оскільки від її ефективного функціонування залежить стан економіки України.

У конференції брали участь провідні вчені, економісти, які займаються проблемами теорії грошей, банків і кредиту, а також банкіри-практики з України (Київ, Львів, Одеса, Тернопіль) і близького зарубіжжя.

Конференція відбулася **4-5 червня 1998 р.**

Розглянуто проблеми:

- роль Національного банку України у становленні та розвитку банківської системи;
- діяльність комерційних банків на грошово-кредитному ринку;
- світові стандарти банківського обліку, проблеми та перспективи його впровадження в Україні;
- історія грошей в Україні.

Редакційна

колегія:

*Івасів Б.С., канд. екон. наук, професор
Литвин Б.М., докт. екон. наук, професор
Луців Б.Л., канд. екон. наук, доцент
Недашковський М.О., докт. фіз.-мат. наук, професор
Предко М.Н., канд. екон. наук, доцент
Тиркало Р.І., канд. екон. наук, професор
Ткаченко І.С., докт. екон. наук, професор
Ткачук В.О., канд. екон. наук, доцент
Тхоржевський Р.Й., докт. істор. наук, професор
Шкарабан С.І., докт. екон. наук, професор*

Оргкомітет висловлює подяку за спонсорську підтримку проведення конференції:

- Центральному відділенню Тернопільського регіонального управління "Промінвестбанку";
- Тернопільській філії акціонерного банку "Зевс";
- ДКП "Тернопільоблталиво";
- Інвестиційній компанії АТ "Прінком" (м. Івано-Франківськ).

З М І С Т

Фастовець М.М. Аналіз кредитних заявок підприємницьких фірм	5
Федорович Р.В. Аналіз фінансової стійкості підприємства	5
Федорович Р.В. Аналітичне забезпечення кредитоздатності підприємства	6
Руднєв О.Л., Хмурич А.Р. Аспекти управлінського обліку банку в умовах МСБО	7
Івашук І.О. Банківські установи в мобілізації інвестиційних ресурсів	8
Карапетян Т.С. Вдосконалення методів оцінки кредитоспроможності позичальника	9
Турко Р.Ф. Вплив приватизаційних процесів на стан розвитку фондового ринку та ефективного фінансування підприємств	11
Рябченко Ю. Госпрозрахункові чеки (талони) колгоспів і підприємств України в 1986-1992 рр.	11
Орищак Я. О. Грошова реформа 1996 року — її уроки та перспективи	13
Клименко О.О. Грошові документи ОУН-УПА (бофони) перших років окупації Галичини (1941-1943 рр.)	14
Гуцал І.С., Ханас Г.П. Депозитна політика комерційних банків в умовах переходу до ринку	15
Солодчук А.А., Ісайко В.А. Державна політика в банківській сфері України	16
Сп'як Г. І., Яремчук М. Т. Деякі аспекти формування фінансової звітності банків на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку	17
Кравчук І.С., Евчук Р.В., Солонина Т.Е. Діяльність банків на ринку цінних паперів	18
Баріда Н.П. Довірче управління майном: зарубіжний досвід та перспективи розвитку на Україні	19
Горовий С., Комаринська З.М. До проблеми становлення і розвитку банківської системи України	20
Перейма Б.М., Руднєв О.Л. Звітність в банках у перехідний період на МСБО	22
Ягодинська М.О. Знахідки гривень та монет XII-XIII ст. на Тернопільщині	22
Галицкая И. К. К вопросу о методологии учета операций коммерческих банков при переходе на международные стандарты бухгалтерского учета и отчетности	24
Луців Б.Л. Комерційні банки та їх участь в інвестиційних процесах в Україні	25
Чирка Д.М. Комунальні банки та зворотні доходи місцевих органів влади	26
Спільник І.В., Спільник М.Є. Контрольні функції НБУ в умовах переходу до міжнародних стандартів обліку і звітності	27
Кульчицька Р. Б., Щибиволок З.І. Контроль як функція управління в банку	29
Карп'юк О. Лінгвістичний аналіз прозвищ паперових грошей УНР 1918-1920 років як одного з елементів субстрату в етногенезисі українців	30
Андрушків Т. І. Макроекономічні проблеми розвитку системи фінансових ринків в Україні	32
Комар В.В. Методи мінімізації фінансових ризиків у діяльності комерційних банків України	32
Шкодзінська Н.З. Методи оцінки ризику країни	33
Андрушків Т.І., Прибега І.Є. Методи проведення аудиторської перевірки в банку	35
Курис Г.Р. Місцеві та приватні гроші Поділля (Вінницька обл.) у 1914-1924 рр. як історико-економічне джерело	35
Гуляща О.Б. Місце та роль кредитних спілок на фінансовому ринку України	36
Білоросюк Н.Ф. Напрямки вдосконалення залучення коштів комерційними банками в умовах міжбанківської конкуренції	37
Рудик В.П. Окупаційні металеві бони польських військових частин у Західній Україні (1920-1939 рр.) як історико-економічне джерело	38
Марковецька Г.М. Окупаційні паперові гроші Польщі, які були в обігу на території Східної Галичини (1919-1924 рр.)	39
Попіна С.Ю. Оптимальний розподіл банківських кредитів з врахуванням імовірності їх повернення	40
Луців Б.Л., Ворощук С.С. Організація інвестиційної діяльності комерційного банку	40
Микула Н.К. Основні аспекти формування ресурсного потенціалу комерційних банків	41
Стрішенець М.М. Основні засоби грошового обігу на борошномельному водяному промислі України другої половини XVI-середини XVII ст.	42
Фаріон Т.І. Основні підходи до реформування бухгалтерського обліку	44
Галапуп Н.Д., Тріль С.Р. Особливості проведення аудиторських перевірок у банківських установах країни	44
Чайковський Я.І. Особливості сучасної системи кредитування	45
Островська Г.Й. Оцінка прибутковості підприємства	46
Сапожник Г. Паперові гроші волинських міст I чверті XX ст.	47

необхідно сказати, що є також держави, де нема банків та інших інститутів, які спеціалізувалися б на кредитуванні місцевих органів влади, це, правда, не означає, що місцеві органи влади не можуть використовувати зворотні доходи.

Зворотні доходи мають велике значення для рівноваги місцевих бюджетів і дозволяють фінансувати видатки, а отже, й реалізовувати завдання, які без них не можна реалізувати. Якщо деякі поточні видатки, заплановані в бюджеті, необхідно здійснити, а ресурсів недостатньо, можна їх відшкодувати такими зворотними доходами, як позика чи короткостроковий кредит, тобто забезпечити збільшення дохідної частини бюджету. Така ситуація може існувати під час виконання бюджету як наслідок труднощів у сфері надходження запланованих доходів і означатиме забезпечення поточної рівноваги в процесі виконання бюджету.

Інший характер має використання зворотних доходів для фінансування інвестиційних видатків на триваліший період. У цьому випадку відсутня необхідність забезпечення ідентичності дохідної та видаткової частин бюджету, а одночасно — чітке визначення доходів і видатків на стадії планування та затвердження бюджету. Тут мова про рівновагу затвердженого бюджету, а також про рівновагу майбутніх бюджетів, тобто довгострокової рівноваги. У державах, де місцеві бюджети чітко поділені на дві частини — поточну та інвестиційну — можна говорити не лише про вплив зворотних доходів на рівновагу усього бюджету, але й на рівновагу цих частин окремо.

Однак вплив зворотних доходів на рівновагу місцевих бюджетів не обмежується тільки дохідною частиною. Зворотний характер цих доходів означає можливість видатків, як правило, більших, ніж ці доходи. Вплив зворотних доходів на рівновагу двоїстий. По-перше, вони збільшують дохідну частину бюджету, по-друге, дозволяють збільшити видаткову частину. Ці властивості зворотних доходів необхідно застосовувати лише тоді, коли в строк сплати можна очікувати надлишку незворотних доходів, а отже, надлишку поточних доходів.

Велике значення має можливість використання зворотних доходів для забезпечення самостійності органів місцевого самоврядування. Практика країн з давніми традиціями функціонування самоврядування дозволяє стверджувати, що ухвали рад, які стосуються отримання кредитів, позик та емісій облігацій або відповідні акти виконавчих органів влади належать, крім ухвал про розмір ставок місцевих податків, до основних компетенцій цих органів у фінансовій сфері.

Таке значення зворотних доходів спричиняє створення ефективно функціонуючої системи інститутів, особливо банків, котрі надавали б місцевим органам влади ці доходи на відповідних умовах. Цією системою має управляти держава за участю також і державних інститутів, але можливість створення таких інститутів чи, принаймні, значної частини в цьому створенні, повинні мати також місцеві органи влади.

КОНТРОЛЬНІ ФУНКЦІЇ НБУ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ

Спільник І.В., Спільник М.Є., Тернопіль, НБУ

Мета НБУ - стабільність фінансової системи. Одним з чергових заходів у цьому напрямку стала реформа бухгалтерського обліку в банківській сфері. Її основне завдання полягає в тому, щоб прискорити входження України у світову економічну систему через впровадження Міжнародних стандартів бухобліку. Це дасть змогу зробити зрозумілішою діяльність українських банків, спростити і вдосконалити внутрішній контроль та аудит, забезпечити усіх користувачів їх фінансової звітності достовірною інформацією.

Перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку охоплює кілька блоків проблем. Назвемо основні:

- зміна підходів до побудови Плану рахунків бухгалтерського обліку, а отже й самого Плану. Фактично, він перетворюється у два різні документи – один для комерційних банків, інший для НБУ;
- створення нових видів обліку – податкового, управлінського, фінансового та інших, в залежності від конкретних потреб;
- зміна організації аналітичного обліку. На нього покладається ряд завдань, котрі раніше виконувались на рівні синтетики (інформація про валютність рахунків, сектори економіки, резидентність контрагентів). Це дає можливість максимально пристосувати новий План рахунків для потреб управління доходністю, ризиками, ліквідністю комерційних банків;
- зміна організації та змісту фінансової і статистичної звітності;
- зміна напрямків руху інформації – подання звітності за економічними показниками банками – юридичними особами, а не усіма банківськими установами.

Суть реформи полягає в запровадженні нових норм обліку фінансових інструментів, що дасть можливість створити достовірну, чітку фінансову звітність, здійснювати реальну оцінку активів і пасивів банку, а отже, відстежувати стан і тенденції розвитку окремих банків та банківської системи в цілому, визначити потенційні ризики, запобігати негативним явищам у сфері фінансів.

Основними формами фінансової звітності, відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, є балансовий звіт та звіт про прибутки і збитки. Національним банком також розроблено набір додаткових форм звітності, пристосованих до потреб конкретних користувачів. Додаткові звітні форми можуть запроваджуватись лише тоді, коли виявиться потреба у більш докладній інформації, яку не можна отримати з існуючих форм звітності. Перелік параметрів аналітичного обліку повинен бути таким, щоб забезпечити подачу інформації у будь-якому розрізі.

Національний банк України здійснює щоденний контроль за дотриманням комерційними банками встановлених ним економічних нормативів за щоденними формами звітності та місячний контроль - на підставі звітів станом на початок наступного місяця. Економічний аналіз діяльності комерційних банків складається з аналізу балансу, аналізу інших форм звітності та порівняльного аналізу.

Основними завданнями аналізу діяльності комерційного банку є визначення джерел, якості і стійкості банківських доходів, дотримання всіх вимог щодо ліквідності, підтримання стану адекватності і достатності капіталу.

Аналіз прибутковості, ліквідності і достатності капіталу банку дає змогу оцінити ефективність управління і таким чином визначити здатність банку конкурувати на ринку банківських послуг, а також оцінити вплив фінансової політики держави на діяльність банківської системи.

Задача аналізу фінансової звітності - дати оцінку поточного фінансового стану банку і основних результатів його діяльності та їх динаміку. При цьому першочерговою метою аналізу є визначення узагальнюючих оцінок, коефіцієнтів, їх інтерпретація і прогноз майбутніх результатів діяльності банку.

При аналізі використовується інформація про прибутки та збитки у кварталному або річному розрізі, підраховуються середні показники провідних категорій балансового звіту за період та обчислюються такі цифри:

- стан надходжень - через прибуток на середні активи та на капітал;
- коефіцієнти приросту ключових показників (позик, депозитів та капіталу) персоналу;
- продуктивність роботи персоналу, що вимірюється через дохід на працівника та окупність витрат на утримання персоналу;
- середні процентні ставки, отримані та сплачені;
- вартість посередництва.

Цей підхід поєднує дані балансового звіту та звіту про фінансові результати для вироблення ключових індикаторів (коефіцієнтів) діяльності, які ілюструють не абсолютне значення результату, його розмах, а вагомість, економічну ефективність, що не залежать від розміру банку і, таким чином, можуть прямо співставлятися з даними інших банків та в динаміці впродовж певного періоду часу. Оскільки доходи та видатки аналізуються стосовно середніх активів та зобов'язань за звітний період, то можуть порівнюватися відтинки часу із різною тривалістю. Зрозуміло, таке порівняння може бути зроблене лише в тому разі, коли банк не зазнає сезонних змін, як це відбувається з банками, які обслуговують сільськогосподарські підприємства, або впливу форс-мажорних обставин, що унеможливує співставлення такої інформації.

Усі управлінські рішення та зовнішні обмеження мають вплив на коефіцієнти доходу на активи та доходу на капітал, що є двома найважливішими вимірами здатності банку генерувати власний капітал для забезпечення зростання та подолання економічних труднощів.

Аналіз та контроль за діяльністю банків є основним завданням цілої системи служб НБУ, покликаних забезпечувати ліквідність, платоспроможність та стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників та кредиторів. За результатами аналізу, при недотриманні економічних нормативів, погіршенні фінансового стану, виявленні негативних тенденцій у діяльності до комерційних банків можуть застосовуватися заходи впливу непримусового або примусового характеру. Непримусові заходи впливу застосовуються Національним банком при незначному рівні підвищеного ризику та проблем у фінансовій діяльності комерційного банку і носять характер добровільності їх вирішення з боку останнього. Примусові заходи впливу застосовуються Національним банком тоді, коли діяльності комерційного банку властивий підвищений ризик, порушення чинного законодавства, економічних нормативів, порядку, технології та строків виконання банківських операцій, збитковість, створення становища, що загрожує інтересам вкладників та кредиторів тощо.

Вибір заходів впливу визначається ефективністю вирішення виявлених проблем. При цьому також слід враховувати характер допущених комерційним банком порушень, їх причини, загальний фінансовий стан банку та його роль на банківському ринку.

З метою недопущення кризи в діяльності комерційного банку він може бути переведений у режим фінансового оздоровлення, позбавлений ліцензій на здійснення окремих видів операцій, може бути призначено тимчасову адміністрацію для управління банком або його установою. Можливе застосування Національним банком й інших заходів або їх комплексів, дію котрих може бути припинено після того, як фінансовий стан банку покращиться, його діяльність ввійде у нормальне русло і не викликатиме тривоги. У протилежному випадку комерційний банк підлягає ліквідації.